

« zurück blättern vor »

HECA subst. f. (m.), ab 1810; auch *hec.* 1) ‘Hetzjagd, Treibjagd; der Ort, an dem diese Jagd stattfindet’ – ‘polowanie; szczucie, napędzanie zwierzyny pod strzały myśliwych, naganka; miejsce naganki’: L, SWIL, SW (m.u.), DOR (łow.). 2) ‘Zirkus, Zirkusvorstellung, lustige Aufführung’ – ‘cyrk, przedstawienie cyrkowe, wesołe widowisko’: 1825 GKr 294, Nowo P.

Martin wniósł także wczoraj w niższej izbie o zabronienie heców z niedźwiedziami i podobnych okrutnych wystawień. o 1825 GKr 969, Nowo pobiegłem czempredzey po widowisku w dolne piętro hecy, gdzie dawniej niedźwiedzie, później konie, a teraz gimnastyczni artyści gościli. o (1826–1837) 1963 Magier 329 Pierwsze “hece” odbywały się w Warszawie za panowania Augusta II, który urządził je na wielkim dziedzińcu nabytego przez siebie pałacu Marywilskiego. o (1826–1837) 1963 Magier 105 Budowla ta szczwalnią, czyli z niemieckiego hecą zwana, około r. 1808 kupioną została. o 1840 Humorysta Warsz. nr 92 s.2, WIECZ Pan K. kupił jej bilet na amfiteatr do teatru albo na widowisko w hecy. o (†1861) 1878–1879 Lel. Listy I 12, DOR Już trzech za mnie antreprenierów hecy przeminęło, byłem raz na tych sztukach, alem nic osobliwego nie widział. Skakali, na linie się wieszali jak i w Warszawie. o 1878 Wój.Przed. 387, WIECZ Jedzie “heca”. Tak nazywano sztukmistrzów konnych, którzy na tę porę roku (tj. Zielone Świątki) zjeżdżali do Warszawy. o †1887 Krasz., SW Dostali ś. na tę sławną hecę. Dnia tego drewniana buda była pełną, bo niedźwiedzia szczuć miano. o [LBel.] 1901 Smol.W.Pisma III 101, DOR Wiele osób uczęszczało na hecę, odpowiadającą dzisiejszym cyrkom. – SWIL, SW, LSP, DOR (daw.). 3)

‘komisches Ereignis, ungewöhnliche, unwahrscheinliche Geschichte, Spektakel’ – ‘zabawne zdarzenie, niezwykła, nieprawdopodobna historia, brewerie’: 1844 Rus.Taj.IV 13, WIECZ *Ba! to nie “heca” (żarty) jak uważam – mówi Sikornik.* o (1890) 1948–1952 Prus Lalka II 140, DOR *Nie sądziłem, ażeby mogła wyrabiać z człowiekiem podobne hece rzecz tak zwyczajna jak miłość.* o (1898) 1948 Żer.Prom. 54, DOR *Miał nieszczęście przyspieszyć zbyt wyraźnie zgon swego współnika... Głośna heca... Możeś nawet słyszał.* o 1911 Wędrowny ŚP, HABKURZ 86 *Marynoski za ty hecy dostał wszystkiemu siedem dni.* o (1930–1935) 1989 mündl., HABKURZ 269 *“Ta joj” Józku, nie rób hecy, co tu robisz, zara mów.* o 1947 Putr.Rzecz. 300, DOR *Zaczęła się heca z sercem. Dygotało jakoś strasznie szybko, potem nagle słabło.* o 1950 Krucz.Niem. 124, DOR *Myślisz, że jadę do Getyngi dla tej głupiej hecy, którą tam wyprawiają mojemu uczoneму papie, wielkiemu Sonnenbruchowi?* – SW, LSP, DOR (pot.). ◊ **Var:** *hec* subst. m., [hapax] 1825 GKr 294, Nowo – L (zan.), SW (stp.); *heca* subst. f., 1825 GKr 969, Nowo – L (zan.), SWIL, SW, LSP, DOR. ◊ **Etym:** nhd. *Hetze* subst. f., ‘Hetzjagd mit Hunden;

der Ort, an dem die Jagd stattfindet; wildes, mit Jagen und Verwirrung einhergehendes Treiben allgemein', GRI. ◊ **Konk:** *awantura* subst. f., bel. seit 1775–1806, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 3; *chryja* subst. f., bel. seit †1887, SW, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 3; *cyrk* subst. m., bel. seit 1950, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 2, 3; *nagonka* subst. f., bel. seit †1889, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *oblawa* subst. f., bel. seit 1636, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *szczwalnia* subst. f., bel. seit 1832, SJAM, zuerst geb. L, nur für Inh. 1. ◊ **Hom:** *heca* subst. f., 'kleiner Hammer', bel. seit 1629, SW, zuerst geb. SW. ◊ **Komp:** *hecmajster* subst. m., bel. seit 1830–1837, AVK; *hecmiistrz* subst. m., 'Zirkuskünstler', bel. seit †1864, DOR, zuerst geb. DOR; *hecoman* subst. m., 'Zirkusliebhaber', bel. seit 1883, WIECZ, zuerst geb. WIECZ. ◊ **Der:** *hecarka* subst. f., 'Zirkuskünstlerin', 1844 Bogusł.S.Prześl.I 126, WIECZ, nur für Inh. 2; *hecarski* adj., 'närrisch, komisch, possenhaft', (1846) 1896–1897 Bog.Rodin VI 47, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 2; *hecarz* subst. m., 'Zirkuskünstler', 1858 Szkice 20, WIECZ, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 2; *hecka* subst. f., (1873) 1953 Lam Głowy 422, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 2; *hecownik* subst. m., 'Zirkuskünstler', [hapax] (1882) 1948 Jeż Uskoki II 96, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 2; *hecarz* subst. m., 'Spaßvogel, Spaßmacher', (1896) 1949 Reym.Kom. 324, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 3; *hecować* v. imp., 'Unfug treiben; eine Hetzjagd veranstalten', [hapax] vor 1902 Zap.G., SW, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1, 3; *hecowny* adj., 'komisch, lustig', (1909–1914) 1989 mündl., HABKURZ 142, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 3; *hecny* adj., 'komisch, amüsan', 1913 Trub.nr 3 s.3, WIECZ, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 3. ❖ Auszugehen ist von 'Jagd, Hetzjagd' (Inhalt 1), dann, als erneute Entlehnung, von einem großen Gebäude, wo die Hetzjagd für Zuschauer stattfand (zu einem solchen Gebäude in Warschau, in der zweiten Hälfte des 18. Jhs., siehe GLOGER II, 241a), vgl. auch die beiden Belege von 1825 (s.o.). Inhalt 3 geht wohl auf einen Slangausdruck zurück (s. die Belege von 1844, Warschau; von ca.1905 und 1930–35, Lemberg). Der Übergang 'Zirkus' → 'Spektakel, komisches Ereignis usw.' ist naheliegend. Es fällt auf, daß *hecować* erst 1902 gebucht ist. Die Beziehung von *heca* zu *heco* ind. 'Ausruf von Jägern, wenn sie einen Hasen erblicken' (LINDE), Erstbeleg 1697 Bratk[owski], L, ist unklar. Dt. *Hatz* oder *hetzen* erklärt das auslautende /-o/ nicht.